

Toruń, 30 lipca 2017 roku

*prof. UMK, dr hab. **Joanna Marszałek-Kawa***

Katedra Systemu Politycznego RP

Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

R E C E N Z J A

dorobku naukowego dr. Jerzego Wojciecha Bayera

**przygotowana w związku z wszczętą procedurą ubiegania się o stopień naukowy
doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki o polityce**

Na treść niniejszej recenzji złożyły się wnioski z lektury prac składających się na dorobek Habilitanta oraz wynikające z oceny nadesłanej dokumentacji,

a w szczególności z przedstawionego autoreferatu, wykazu publikacji, informacji o realizacji kryteriów określonych przez rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. nr 196, poz. 1165).

I. Sylwetka Kandydata

Pan dr Jerzy Wojciech Bayerstopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskał na podstawie rozprawy zatytułowanej *Ewolucja polityki ChRL wobec Półwyspu Koreańskiego w okresie od 1988 do 2004 r.* Przedmiotowa uchwała Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk została podjęta w dniu 25 września 2005 r. Promotorem dysertacji był doc. dr hab. Waldemar J. Dziak.

Pan dr Jerzy Wojciech Bayer jest absolwentem Zakładu Sinologii Instytutu Orientalistycznego Wydziału Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego (1974 r.). Rok później Kandydat ukończył Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Zmechanizowanych we Wrocławiu, a w 2005 r. wyższy kurs obronny w Akademii Obrony Narodowej. W latach 2005–2008 Habilitant zatrudniony był w w/w jednostce, w której prowadził zajęcia z historii nowożytnej i współczesnej Chin, translatoria oraz seminaria magisterskie.

II. Ocena dotychczasowych osiągnięć naukowo-badawczych Habilitanta, osiągnięć dydaktycznych, aktywności organizacyjnej, popularyzatorskiej

Ocena dorobku naukowego i dydaktycznego, w myśl obowiązujących przepisów, dokonywana jest jedynie na podstawie w/w rozporządzenia. Zgodnie z powyższym moja recenzja w pierwszym etapie polegać będzie na wskazaniu stopnia wypełnienia kryteriów określonych w powyższym rozporządzeniu przez Kandydata. Metoda ta pozwoli ocenić, w jakim zakresie dorobek Habilitanta spełnienia wymogi określone normami prawnymi.

Zgodnie z § 3 powyższego rozporządzenia kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych Habilitanta obejmują: w obszarze nauk społecznych - autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopiśmie znajdujących się w bazie JournalCitationReports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH). Z przedłożonej do oceny dokumentacji wynika, że Habilitant nie posiada przedmiotowych publikacji o takim charakterze.

§ 4 omawianego rozporządzenia określa natomiast kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych Habilitanta we wszystkich obszarach wiedzy obejmujące m.in. autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopiśmie międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy. Z przygotowanego przez dra Jerzego Wojciecha Bayera wykazu publikacji wynika, że po obronie rozprawy doktorskiej Kandydat opublikował dziewięć współautorskich monografii, z których jedna pt. *Tybet. Szkice z dziejów chińsko-tybetańskich* została wskazana jako osiągnięcie naukowe. Trzy współautorskie książki pt. *Perspektywy rozwoju ekonomicznego KRLD na tle reform z 2002 r. Tom 1 i 2*, opublikowane przez ISP PAN w 2008 r., jak również wydane przez tą samą oficynę wydawniczą w 2010 r. Kilka uwag o nacjonalizmie, nie zostały dołączone do przekazanej do recenzji dokumentacji. Kolejna przygotowana z prof. Waldemarem Dziakiem książka zatytułowana *Mao. Zwycięstwa, nadzieje i klęski* jest biografią i w gruncie rzeczy stanowi opracowanie o charakterze popularnonaukowym. Ponadto dwie kolejne współautorskie (z prof. W. Dziakiem), nowatorskie jak wskazuje Habilitant, publikacje pt. *Historia polityczna Chin 1839–2014. Kronika najważniejszych wydarzeń* oraz *Historia polityczna Chin 1839–2014. Konspekt analityczny*, mimo swych niezaprzeczalnych walorów poznawczych, mają naturę

podręcznikową. Dwie kolejne monografie, wydane również przez INP PAN, stanowią dwutomowe, komplementarne opracowanie tytułowych zagadnień: t. 1. *Korea & Chiny. Przyjaźń i współpraca, rywalizacja i konflikty. Strategia i polityka* oraz t. 2. *Korea & Chiny. Przyjaźń i współpraca, rywalizacja i konflikty. Gospodarka i granice*. Z całą pewnością jest to zajmujące dzieło, które z uwagi na wykorzystaną literaturę, jak również pogłębione analizy Autorów i dobry warsztat naukowy, należy ocenić wysoko.

Co należy podkreślić, w przesłanej do oceny dokumentacji nie znalazł się żaden ze wskazanych w wykazie publikacji 12 autorskich artykułów oraz 2 współautorskich opublikowanych w pracach zbiorowych, które stanowią, zgodnie z rozporządzeniem, podstawę do oceny dorobku Kandydata. Jako recenzent na podstawie nadesłanej dokumentacji mogę tylko stwierdzić, że artykuły Habilitanta mieszczą się w standardowej wielkości wynoszącej od 0,5 do 1,0 arkusza wydawniczego. Mając więc na uwadze okres dwunastu lat, który upłynął od chwili uzyskania przez Kandydata stopnia doktora liczba opublikowanych w tej formie opracowań nie może zostać uznana za zadowalającą. W procesie recenzyjnym należy także odnotować, że Habilitant w nader ograniczonym zakresie publikował wyniki swoich badań w politologicznych periodykach naukowych tak polskich, jak i zagranicznych. Dr J.W. Bayer wskazuje, że w 2006 r. zamieścił swój tekst w dwumiesięczniku *Zabytki*. W 2011 r. oraz 2012 r. w roczniku „*Azja-Pacyfik*” znalazły się Jego dwa kolejne opracowania. Wynika z tego, że Kandydat przedstawiał swe dociekania naukowe na łamach tylko dwóch polskich periodyków naukowych.

W dorobku zdecydowanie brakuje rozpowszechniania wyników badań w uznanych i renomowanych czasopismach naukowych. Dla przykładu, Habilitant nie publikował w periodykach naukowych znajdujących się na listach rankingowych A, B i C, takich jak: „*Stosunki Międzynarodowe*”,

„Sprawy Międzynarodowe”, „Yearbook”, „Politea”, „Przegląd Politologiczny”, „Rocznik Integracji Europejskiej”, „Wrocławskie Studia Politologiczne”, „Athenaeum”.

Z analizy dorobku Kandydata pod kątem kolejnych punktów rozporządzenia wynika, że § 4 w pkt. 3 nie został zrealizowany. Habilitant wskazuje, że nie posiada w swym dorobku publikacji posiadających *impactfactor*(IF) według listy *JournalCitationReports* (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania. Liczbę cytowań swoich publikacji według bazy *Web of Science* (WoS) Kandydat określa na poziomie 9 punktów (pkt 4). Dr Jerzy W. Bayer wskazuje także, że według bazy *Web of Science* indeks Hirsha wynosi 7 (pkt 5). Jest to bardzo wysoki wynik, przy tak przecież niewielu artykułach napisanych i opublikowanych w czasopiśmie przez Pana Doktora (trzy teksty). Trzeba podkreślić, że podstawę do określenia tego indeksu nie stanowią publikacje książkowe, a właśnie zamieszczane w uznanych periodykach artykuły. Podjęłam próbę zweryfikowania tego wyniku, ale skończyła się ona niepowodzeniem, ponieważ ani w bazie *Google Scholar*, ani też w *Scopusie* nie znalazłam jego potwierdzenia.

W § 4 pkt. 6 rozporządzenia *w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* sformułowany został wymóg kierowania międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udziału w takich projektach. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że Kandydat nie spełnił powyższego wymogu.

Ponadto negatywnie należy również zweryfikować § 4 pkt 7 omawianego aktu prawnego. Habilitant nie otrzymał żadnej nagrody czy też wyróżnienia za swoją działalność naukową.

Dr Jerzy Wojciech Bayer wypełnił natomiast kryterium z pkt 8. § 4 dotyczące wygłoszenia referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych. Habilitant w okresie od 2006 do 2017 r.

zaprezentował kilkanaście referatów na międzynarodowych konferencjach naukowych, głównie zagranicznych. Kandydat brał również czynny udział w kilkudziesięciu dyskusjach, panelach i seminariach.

Z przedłożonej przez Habilitanta dokumentacji wynika, że nie można jednoznacznie pozytywnie ocenić wypełnienia przez dr.J.W. Bayera wszystkich kryteriów określonych w pkt. 1-5 § 5 rozporządzenia MNiSW. Kandydat –jak już wcześniej wskazałam – wykazuje co prawda aktywność o charakterze konferencyjnym – wygłosił kilkanaście referatów oraz wykładów na międzynarodowych konferencjach zagranicą – to jednak pozostałe kryteria związane z uczestnictwem w programach badawczych, sieciach i konsorcjach badawczych, kierowaniem projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, udziałem w komitetach organizacyjnych konferencji nie zostały spełnione.

Dr J.W. Bayer od 2015 r. jest członkiem międzynarodowego zespołu doradczego „Journal of Global South”. W tej, dość jednak skromnej formie, Kandydat deklaruje realizację punktu 6.§ 5 dotyczącego udziału w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism.

Habilitant nie jest członkiem ani polskich, ani międzynarodowych towarzystw i organizacji naukowych (§ 5 pkt 7).

Osiągnięcia dydaktyczne oraz popularyzatorskie Kandydata przybierają formę wykładów i prelekcji głoszonych m.in. podczas kilku pobytów na uniwersytecie w Bangkoku, w Szanghaju, Rangun czy Warszawie. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że Kandydat nie sprawował opieki naukowej nad doktorantami ani w formie opiekuna naukowego ani promotora pomocniczego. Tylko w krótkim okresie swej kariery naukowej, tj. w latach 2007–2008, sprawował opiekę nad studentami, promując trzy prace magisterskie (§ 5 pkt. 9 i 10). Wydaje się to nieco niezrozumiałe, zwłaszcza że

Habilitant w przedstawionym wniosku wspomina o swojej długoletniej karierze dydaktycznej. Należy więc zastanowić się dlaczego posiadając ogromną wiedzę tak naukową, jak również praktyczną Kandydat nie zdecydował się przekazać jej studentom i doktorantom, pomagając im budować własny dorobek. W związku z powyższym trudno jest jednoznacznie udzielić odpowiedzi na pytanie, czy dr J.W. Bayer jest gotowy i otwarty, aby pełnić rolę mistrza dla kolejnych pokoleń.

Weryfikując wypełnienie przez Habilitanta kolejnych kryteriów rozporządzenia należy odnotować, że nie odbył on żadnego stażu naukowego tak w zagranicznych, jak i krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich, o czym stanowi § 5 pkt 11).

Habilitant w latach 2009–2016 w szerokim zakresie angażował się w przygotowywanie ekspertyz na zamówienie Departamentu Azji i Pacyfiku Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, spełniając tym samym wymóg określony w pkt. 12 § 5 dot. wykonania ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców. Kandydat posiada ogromne doświadczenie w pracy w dyplomacji. Od 1995 r. jest pracownikiem MSZ. Habilitant sprawował funkcje konsularne w Pekinie, w latach 1999–2003 był konsulem generalnym w Szanghaju. Funkcję ambasadora RP w Bangkoku pełnił w latach 2009–2013. Nie może więc dziwić fakt opracowania przez J.W. Bayera 59 ekspertyz i opracowań zleconych przez MSZ.

Habilitant nie uczestniczył jednak w pracach zespołów eksperckich i konkursowych [pkt 13 § 5 rozpatrywanego rozporządzenia]. Odpowiedź na pytanie o wypełnienie kryterium pkt. 14 § 5, tj. recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych, również musi być negatywna – Kandydat

zrecenzował wydawniczo dwie książki, nie opiniował żadnych artykułów dla periodyków naukowych.

Podsumowując dokonaną powyżej ocenę w oparciu o przepisy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. *w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* (Dz.U. nr 196, poz. 1165) stwierdzam, że Habilitant nie wypełnił wielu wymogów określonych w obowiązującej procedurze. Uzupełnieniem powyższej oceny będzie jakościowa analiza wskazanego przez Autora osiągnięcia naukowego.

III. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Na podstawie art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U. z 2003 roku, nr 65, poz. 595, z późn. zm.) Kandydat wskazał jako osiągnięcie naukowe monografię pt. *Tybet. Szkice z dziejów chińsko--tybetańskich*.

1. Temat pracy

Przedłożona do recenzji monografia z uwagi na tytułową problematykę może być podstawą nadania stopnia naukowego w zakresie dyscypliny nauki o polityce, choć w znaczącej części rozważania mają charakter historyczny i prowadzone są z zastosowaniem także metod badawczych.

Należy odnotować, że ambitne założenie dotyczące przedstawienia w tak szerokim zarysie polityki Chin wobec Tybetu nie zostało dotychczas

zrealizowane w polskiej literaturze przedmiotu. Niezaprzeczalnie – jak wskazuje Habilitant – temat ten podejmowany jest zdecydowanie częściej przez zachodnich uczonych. Trzeba więc podkreślić, że niewątpliwie istnieje luka

w badaniach prowadzonych na gruncie polskiej politologii związana z brakiem kompleksowych analiz przedmiotowego problemu badawczego. W mojej ocenie, mając powyższe na uwadze, koncepcję Pana Doktora Jerzego W. Bayera oraz Profesora Waldemara Dziaka dotyczącą opracowania w formie monografii powyższej problematyki należy ocenić pozytywnie. Jestem zdania, że refleksja naukowa w/w badaczy powinna pozwolić nie tylko na zweryfikowanie postawionej tezy, ale również umożliwić sformułowanie pewnych prognoz i ocen na przyszłość.

Krytycznie natomiast oceniam tytuł recenzowanej monografii, który nie tylko podważa politologiczny charakter opracowania, ale – co równie istotne – pozbawia je naukowego charakteru. Nie można bowiem, pod względem metodologicznym, poprawnie zweryfikować stawianych hipotez jedynie zarysowując pewne kwestie związane z tytułowym zagadnieniem. Nie można też stworzyć oryginalnego dzieła stanowiącego istotny wkład w rozwój dyscypliny szkicując prezentowaną problematykę.

2. Warstwa metodologiczna rozprawy

Omawiana rozprawa pod względem metodologicznym odpowiada kryteriom rozprawy naukowej. Autorzy we *Wstępie* formułują swoje zamierzenia badawcze, których realizacja prowadzi do rozwoju naukowego poznania w zakresie wielowiekowej chińskiej polityki wobec Tybetu.

Celem rozprawy jest próba – jak piszą Autorzy – przedstawienia „skomplikowanej, wielowątkowej historii relacji między Chinami a Tybetem. [...] Zaprezentowanie „szerokiego zakresu informacji, analiz i komentarzy” (s. 12 i 17).

Uczeni konstruują też kilka pytań badawczych, m.in. zastanawiają się nad tym czy Tybet powinien być częścią Chin jako okręg autonomiczny i korzystać z autonomii; czy Tybet powinien być krajem stowarzyszonym z Chinami, czy samodzielnym państwem. Stawiają też pytanie o to „dlaczego niektóre narody [...] mają prawo do samostanowienia i mogą cieszyć się niezależnością, a inne muszą stanowić część państw wielonarodowych zdominowanych przez jedną silniejszą nację” (s. 17). Dr J.W. Bayer w nadesłanym autoreferacie konstruuje też pytania o to „w jakim stopniu uzasadnione są roszczenia Chin w kwestii ich zwierzchności nad Tybetem, a w jakim jest to tylko chińska imaginacja historiozoficzna; jakie były przyczyny braku formalnego uznania międzynarodowego tybetańskiej państwowości; jaki jest stosunek do świata pozachińskiego do statusu Tybetu” (s. 3).

Główna teza rozprawy postawiona została jednak przez Habilitanta nie we wstępie rozprawy, a w autoreferacie (co istotne, w książce nie odnalazłam wyraźnie wskazanych tez szczegółowych) i ogranicza się ona do „wykazania braku zasadności argumentacji chińskiej w materii rzekomo <odwiecznej> przynależności Tybetu do Chin, a także koniunkturalności argumentów oficjalnej historiografii i propagandy chińskiej, modyfikowanych w zależności od potrzeb ideologicznych danego okresu i ekipy rządzącej, a przez to niespójnych i mało wiarygodnych” (s. 4).

Autorzy monografii właściwie określają końcową cezurę czasową swoich badań, które zamyka rok 1959, w którym Dalajlama XIV opuszcza Lhasę i następuje likwidacja struktur władzy w Tybecie. Co warto mocno podkreślić,

str. 10

uczni krytycznie analizują niezwykle bogate źródła wykorzystane w pracy. Deklarują przy tym zastosowanie w swych badaniach tylko jednej metody analizy tekstu, podczas gdy wykorzystują również m.in. metodę porównawczą czy też decyzyjną. Stosują też technikę wywiadu pogłębionego. Może to stanowić zwykłe warsztatowe niedopatrzenie, może też świadczyć o pewnym braku metodologicznej świadomości politologicznej Autorów, którzy we wstępie piszą, że ich zamierzeniem było przygotowanie monografii „bardziej politologicznej niż pogłębionego opracowania historycznego”. Jest więc rzeczą fundamentalną, aby zastanowić się, na ile omawiając wielowiekowe dzieje kontaktów chińsko-tybetańskich zaprezentowali właśnie politologiczne podejście, na ile zaś stworzyli opracowanie o charakterze historycznym.

Mimo tych mankamentów, w mojej ocenie określenie przez Autorów recenzowanego opracowania swych zamierzeń badawczych oraz narzędzi ich realizacji świadczy o ich dużych ambicjach poznawczych.

4. Struktura pracy

Struktura treści, układ i kolejność rozdziałów są przemyślane i logicznie spójne. Kolejne rozdziały stanowią rozwinięcie podejmowanych problemów zgodnie z założeniami badawczymi wyłożonymi we *Wstępie*. Na uznanie zasługuje strona formalna rozprawy, w szczególności język, w tym stylistyka, technika pisania pracy oraz znakomita forma redakcyjna.

Recenzowana dysertacja składa się ze wstępu, siedemnastu rozdziałów, rekapitulacji. Całość uzupełnia aneks, glosariusz terminów tybetańskich, streszczenie w języku angielskim oraz bibliografia. Książka ma przyjemną szatę graficzną, którą wzbogaca 16 stron ilustracji.

Jak już wcześniej zaznaczyłam, Wstęp zawiera większość elementów zwyczajowo wymaganych w tej części rozprawy.

W rozdziale 1 monografii zatytułowanym *Tradycyjne chińskie postrzeganie świata* Autorzy prezentują tradycyjny stosunek Chin wobec innych cywilizacji. Tę część swych rozważań poświęcają omówieniu statusu i roli narodowości w Chinach. Rozdział 2. pt. *Miejsce Tybetu w chińskim modelu świata* to omówienie odwiecznych przyczyn negatywnie nasyconych relacji między Tybetańczykami a narodem Han. Prezentowana w tej części pracy argumentacja przybliży Czytelnikowi tak chińską, jak i tybetańską perspektywę spojrzenia na problem przynależności Tybetu do Chin. W rozdziałach od 3. do 17. Autorzy prezentują szeroki, bogato udokumentowany wykład poświęcony wielowiekowym dziejom Tybetu, jak również przedstawiają historię wielkiego cesarstwa chińskiego, w szczególności w kontekście wzajemnych kontaktów z Tybetem od ich zarania, przez okres panowania dynastii Tang (VII w.-IX w.), dynastii Song (poł. Xw.-poł. XIII w.). Przedmiotem dociekań uczonych jest również okres początkowy relacji tybetańsko-mongolskich, jak również stosunki z mongolską dynastią Yuan w Chinach (poł. XIII w.-poł. XIV w.). Analizowane są również wzajemne kontakty tybetańsko-chińskie w okresie dynastii Ming (1368-1644). W kolejnych rozdziałach omawiana jest epoka dalajlamów

w Tybecie oraz początki protektoratu imperium mandżurskiego nad Tybetem (XVII w. oraz początek XVIII w.). Badacze znaczną część swych rozważań koncentrują wokół kwestii regresu mandżurskich rządów w Tybecie (XIX w.), przedstawiają chińskie i tybetańskie stanowiska wobec kolonialnej ekspansji brytyjskiej oraz założeń polityki brytyjsko-rosyjskiej (koniec XIX w. i początek XX w.). Szeroko omawiana jest ewolucja postawy Dalajlamy XIII w sferze relacji z Chinami. Autorzy prowadzą także rozważania, które wyznaczają takie wydarzenia, jak: proklamowanie republiki w Chinach, deklaracja niepodległości Tybetu oraz relacje chińsko-tybetańskie w pierwszych trzech dekadach XX w., polityka Dalajlamy XIV, napięcia

w relacjach dwustronnych w połowie XX w., *17-punktowe Porozumienie* z 23 maja 1951 r., projekt utworzenia Tybetańskiego Okręgu Autonomicznego i reform ustrojowych w latach 1951–1956.

W ostatnich dwóch rozdziałach prezentowanej monografii Uczniomawiają przede wszystkim kwestie nasilania się nastrojów oporu przeciwko chińskiej polityce w latach 50. XX w., ucieczkę Dalajlamy XIV do Indii, zaangażowanie USA w konflikt w Tybecie oraz działalność rządu Dalajlamy na uchodźctwie.

Zasadniczą część rozważań zaprezentowanych w zakończeniu rozprawypowinny stanowić odpowiedzi Habilitanta na pytania sformułowane we Wstępie. W recenzowanej monografii ta część pracy przybiera jednak dość lapidarną formę. Na niespełna siedmiu stronach Autorzy przedstawiają swe oceny dotyczące chińskiej literatury przedmiotu nt. m.in. założeń chińskiej polityki, w szczególności w płaszczyźnie pozycji tego państwa w relacjach międzynarodowych. Dość skromny kształt przybierają również wnioski zaprezentowane w *Rekapitulacji*, które winny – w mojej ocenie – korespondować z czterema pytaniami postawionymi przez Badaczy we wstępie rozprawy (w zasadzie trzema, bo dwa pierwsze są ze sobą mocno związane), tudzież trzema pytaniami nieco inaczej (może nawet bardziej ciekawie) sformułowanymi przez dr. J.W. Bayera w autoreferacie. Jestem zdania, że w przypadku monografii prezentującej chronologiczny układ wydarzeń na przestrzeni kilkunastu wieków, gdzie poszczególne rozdziały nie obejmują podsumowań, koniecznym i fundamentalnym elementem zakończenia winno być przedstawienie wniosków oraz argumentów, które pozwoliły Autorom na pozytywne bądź negatywne zweryfikowanie założonej tezy. Tego elementu jednak omawiane dzieło nie zawiera. Jestem zdania, że w przypadku rozprawy, która ma stanowić podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego

z zakresu nauk o polityce, nawet gdy podejmowane rozważania mają charakter interdyscyplinarny (które *nota bene* uznaję za niezwykle wartościowe poznawczo) politologiczny warsztat badawczy powinien zostać zachowany, w szczególności w procesie weryfikacji tez. W mojej ocenie w recenzowanej pracy przeważa jednak historyczne podejście do badanej problematyki. Choć forma narracyjna recenzowanej monografii przybiera postać analizy treści, obszernie fragmenty tekstu mają charakter deskryptywny. Jestem zdania, że wartość recenzowanego dzieła podniosłoby wprowadzenie przez Autorów opracowania elementów eksplanacyjnych, które z całą pewnością pozwoliłyby sformułować nowe hipotezy prognostyczne. Tym samym wzmocniłby się przymiot oryginalności dzieła, które – mimo tego uszczerbku warsztatowego – uznaję za znaczące osiągnięcie.

4. Bibliografia

Wykorzystana w pracy literatura, wyliczona na 52 stronach, jest nad wymiar obszerna. Obejmuje m.in. chińskie materiały historyczne, naukowe, informacyjne, publicystyczne, analityczne, propagandowe, rozmowy, wywiady; źródła tybetańskie, w tym m.in. opisy, pamiętniki, annały, relacje, publikacje emigracyjnego rządu tybetańskiego; publikacje japońskie, tajwańskie, indyjskie, mongolskie, nepalskie, tajlandzkie, europejskie, północnoamerykańskie, australijskie oraz publikacje z Bhutanu czy też Sikkimu. Badacze analizują oryginalne teksty dokumentów, aktów prawnych. Wykorzystują setki publikacji książkowych, artykułów naukowych, w dużej części w języku angielskim, chińskim, tybetańskim, japońskim. Wśród wymienionych monografii i artykułów znajdują się także politologiczne opracowania polskich i zagranicznych autorów, które powinny być wykorzystane przy realizacji określonych we wstępie zamierzeń badawczych.

Bibliografia nie ma swej struktury, co jednak poważnie utrudnia czytelnikowi korzystanie z niej. Autorzy wykorzystują w pracy opracowania, archiwalia oraz inne materiały, które zdobyli podczas licznych, wieloletnich wyjazdów i pobytów zagranicznych. Tworzy to pole do szerokich analiz i sprawia, że recenzowana monografia bezspornie wypełnia w nowatorski sposób lukę na polskim rynku czytelniczym.

5. Ważniejsze uwagi i sugestie dotyczące rozprawy habilitacyjnej

W mojej ocenie przedstawiona do recenzji monografia jest wartościowym poznawczo opracowaniem. Moje podstawowe wątpliwości związane są z tytułem opracowania oraz zastosowanymi metodami badawczymi, które zdominowane są przez historyczny warsztat badacza. Najważniejsze jednak zastrzeżenie dotyczy współautorstwa pracy, która stanowić ma podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego. Cały przedstawiony przez Kandydata dorobek o charakterze monograficznym, w tym także dzieło określone jako osiągnięcie naukowe, stanowią efekt współpracy Pana dr. Jerzego W. Bayera z prof. Waldemarem Dziakiem, który był również promotorem Jego rozprawy doktorskiej. Habilitant dołączył co prawda do wniosku oświadczenia,

w których określił swój procentowy wkład w prace nad każdą z przedstawionych książek, jednak rozważania – także w przypadku monografii pt. *Tybet. Szkice z dziejów chińsko-tybetańskich* – prowadzone są przy zastosowaniu *numerus clausus*, bez określenia autorstwa poszczególnych. Trudno jest więc zweryfikować rzeczywisty udział każdego z badaczy w finalny efekt badań. W mojej ocenie ubiegając się o stopień doktora habilitowanego należałoby jednak dowieźć swej samodzielności badawczej

przygotowując własne oryginalne dzieło. Jestem przekonana o ogromnej wiedzy, doświadczeniu, znajomości problematyki przez Habilitanta, ale jednak wątpliwości pojawiające się w tym zakresie wzmocnia również niewielka liczba napisanych przez Kandydata w ciągu dwunastulat od obrony rozprawy doktorskiej samodzielnych artykułów (niewiele ponad artykuł rocznie, publikowany głównie w pracach zbiorowych).

IV. Konkluzja

Recenzent w postępowaniu habilitacyjnym, na podstawie art. 16 ustawy o stopniach i tytułach, musi również ocenić, czy od czasu uzyskania w 2004 roku stopnia doktora Habilitant legitymuje się osiągnięciami naukowymi, które stanowią znaczny wkład Autora w rozwój dyscypliny nauki o polityce.

Przegląd dorobku Habilitanta niewątpliwie świadczy o jego ogromnej erudycji, znajomości tematu, doświadczeniu w pracy dyplomatycznej, jednak osiągnięcia badawcze dra J.W. Bayera nie wyrażają się w pełni w jego samodzielnych opracowaniach. Moje krytyczne uwagi dotyczą w głównej mierze niespełnienia przez Kandydata większości wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku *w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* (Dz.U. z 2011 roku, nr 196, poz. 1165). Co więcej, zastanawiające jest czy te kilka kryteriów, które Kandydat wypełnił stanowi efekt wykonywania zadań związanych ze służbą dyplomatyczną, czy są rezultatem zaangażowanego procesu badawczego?

Jestem zdania, że analiza dorobku naukowego, dydaktycznego, organizatorskiego zgromadzonego przez Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora nie pozwala sformułować pozytywnej konkluzji dotyczącej kontynuowania postępowania habilitacyjnego w oparciu o kryteria wyspecyfikowane w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U. z 2003 roku, nr 65, poz. 595, z późn. zm.) oraz w §§ 3–5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku *w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* (Dz.U. z 2011 roku, nr 196, poz. 1165).

W mojej ocenie dr J.W. Bayer powinien powiększyć swój samodzielny dorobek naukowy, spełnić pozostałe kryteria określone w w/w rozporządzeniu tak, aby stanowił on oryginalny, własny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce, z której zamierza uzyskać kolejny stopień naukowy.

Joanna Marszałek-Kawa

